

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนระหว่าง หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองดี เทียบกับหมู่บ้านที่เพิ่งได้ รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พุทธศักราช 2528 การศึกษาเฉพาะกรณี กิ่งอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ครอบคลุมสาระสำคัญ ต่าง ๆ คือ วัตถุประสงค์ของการ วิจัย สมมุติฐานของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการวิจัย การ อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น และหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามบุคคลที่มีตำแหน่ง ทางสังคม ชวบ้าน และระหว่างต่างเพศ กับต่างอายุ ของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ระหว่างหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น กับหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป.
2. เพื่อศึกษาเหตุผลในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ของทั้ง 2 หมู่บ้าน

สมมุติฐานของการวิจัย

1. บุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ในแต่ละขั้นตอน มากกว่าบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการ จัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป.
2. ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในแต่ละขั้นตอน มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป.

3. ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. คือ เคน มีความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน
4. ผู้ใหญ่ที่เป็นชาย มีความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน
มากกว่า ผู้ใหญ่ที่เป็นหญิง
5. ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก มีความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน
มากกว่า ผู้ใหญ่วัยกลางคน.
6. ปฏิสัมพันธ์ด้าน เพศ อายุ และหมู่บ้าน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 จนถึง 60 ปี และเคยเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนอย่างน้อย 1 กิจกรรม ในหมู่บ้าน อพป. บ้านหนองแวง หมู่ที่ 10 ตำบลไชยวาน และในหมู่บ้าน อพป. บ้านห้วยยาง หมู่ที่ 4 ตำบลโพสูงกิ่งอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 280 คน และเก็บรวบรวม แบบสัมภาษณ์ ได้ครบถ้วนทั้ง 280 ฉบับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งเป็น 5 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบอันได้แก่ หมู่บ้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะในครอบครัว จำนวนที่ดินทำกิน สถานะในหมู่บ้านแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 นี้ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list) คือเป็นคำถามปิคมีคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความเป็นจริง

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับจำนวนกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนที่ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ซึ่งมี 2 ชุด ในแต่ละชุด เป็นชื่อกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของแต่ละหมู่บ้าน โดยคัดเลือกเฉพาะกิจกรรมที่มีเนื้อหาและรูปแบบเหมือนกันและคล้ายคลึงกันมากที่สุด ซึ่งมี 18 กิจกรรม อีกทั้งยังมีคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียนที่ผู้ตอบประทับใจหรือชอบมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับเหตุผลในการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้ตอบ ซึ่งมีทั้งหมด 8 เหตุผล คือ เพราะได้รับการชักชวนจากผู้นำท้องถิ่น เพราะได้รับการชักชวนจากเจ้าหน้าที่ทางราชการ เพราะต้องการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน เพราะคิดว่าตัวเองจะได้รับผลประโยชน์ เพราะต้องการได้รับความรู้ทักษะเพิ่มเติม เพราะต้องการนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประกอบอาชีพใหม่ เพราะต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพราะต้องการให้หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของผู้ตอบ ซึ่งมี 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนการเข้าร่วมรับฟังอภิปราย และเสนอปัญหา
2. ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไข
3. ขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนที่วางไว้
4. ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากกิจกรรม
5. ขั้นตอนการประเมินผลกิจกรรม

ตอนที่ 5 เป็นคำถามแบบเปิดกว้าง (Open End) เกี่ยวกับการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม 5 ขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้ตอบ โดยผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างเสรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และผู้ช่วยวิจัย 2 คน การสัมภาษณ์ใช้เวลาทั้งสิ้น 12 วัน ดำเนินการสัมภาษณ์ ในระหว่างวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2529 ถึง 15 ธันวาคม พ.ศ. 2529 เก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ได้สมบูรณ์และครบถ้วนทั้ง 280 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม เอส พี เอส เอช เอ็กซ์ (SPSSX : Statistical Package for the Social Science Version X) ของสถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการวิเคราะห์ โดยวิธีการหาค่าร้อยละ สถิติทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-Way Analysis of Variance)

การวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง (Three-Way Analysis of Variance) และวิธีการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธีนิวแมน คูลส์ (Newman Keuls)

สรุปผลการวิจัย

ในการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แยกกล่าวสรุปเป็น 6 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้าน และกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้าน ประทับใจมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคยสถิติทดสอบที่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางและการเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี นิวแมน คูลส์ ของความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน ของกลุ่มตัวอย่าง เหตุผลในการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน ของกลุ่มตัวอย่าง และการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม 5 ขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 280 คน เป็นชาวบ้านหมู่บ้าน อพป. ต.เตน จำนวน 134 คน หรือร้อยละ 48 และ เป็นชาวบ้านหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. จำนวน 146 คน หรือร้อยละ 52
2. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 142 คน หรือร้อยละ 50.7 และเป็นเพศชาย มีจำนวน 138 คน หรือร้อยละ 49.3
3. กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระหว่าง 15 ปี จนถึง 35 ปี มีจำนวน 155 คน หรือร้อยละ 55.4 และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระหว่าง 35 ปี ขึ้นไปจนถึง 60 ปี มีจำนวน 125 คน หรือร้อยละ 44.6
4. กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้าน อพป. ต.เตนมีผู้หญิงวัยเริ่มแรกจำนวน 46 คน หรือร้อยละ 16.4 ผู้ชายวัยเริ่มแรก จำนวน 25 คน หรือร้อยละ 8.9 ผู้หญิงวัยกลางคน จำนวน 26 คน หรือร้อยละ 9.2 ผู้ชายวัยกลางคน จำนวน 37 คน หรือร้อยละ 13.2 และในหมู่บ้านที่เพิ่มได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีผู้หญิงวัยเริ่มแรกจำนวน 43 คน หรือร้อยละ 15.4 ผู้ชายวัย

เริ่มแรก จำนวน 41 คน หรือร้อยละ 14.6 ผู้หญิงวัยกลางคน จำนวน 27 คน หรือร้อยละ 9.6
ผู้ชายวัยกลางคนจำนวน 35 คน หรือร้อยละ 12.5

5. ในด้านการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนมากคือร้อยละ 86.4 จบชั้นประถมศึกษา 4 ถึงชั้นประถมศึกษา 6 รองลงมาคือร้อยละ 4.3 จบชั้นมัธยมศึกษา 1 ถึง มัธยมศึกษา 3 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษา 4 จบชั้นมัธยมศึกษา 4 ถึงมัธยมศึกษา 6 และไม่ได้เรียนหนังสือมีจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 2.5 และร้อยละ 1.8 จบสูงกว่ามัธยมศึกษา 6 ถึงอนุปริญญาตรี

6. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีจำนวน 102 คน หรือ ร้อยละ 36.4 เป็นภรรยาของหัวหน้าครอบครัว จำนวน 84 หรือ ร้อยละ 30 และเป็นบุตร จำนวน 94 คน หรือ ร้อยละ 33.6

7. กลุ่มตัวอย่างส่วนมากคือ ร้อยละ 74.6 มีปริมาณที่ดินทำกิน 20 ไร่ ขึ้นไป รองลงมาคือ ร้อยละ 6.4 มีปริมาณที่ดินทำกิน 5 ไร่ ถึง 10 ไร่ ร้อยละ 6.1 มีปริมาณที่ดินทำกิน 11 ไร่ ถึง 15 ไร่ ร้อยละ 5.7 มีปริมาณที่ดินทำกิน 16 ไร่ ถึง 20 ไร่ ร้อยละ 1.8 มีปริมาณ ที่ดินทำกินน้อยกว่า 5 ไร่ และร้อยละ 5.4 ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

8. กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะเป็นชาวบ้านมีจำนวน 222 คน หรือ ร้อยละ 79.3 เป็นบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมจำนวน 58 คน หรือร้อยละ 20.7 เมื่อจำแนกตามหมู่บ้าน หมู่บ้าน อพป. ตีเค็ม มีกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะเป็นชาวบ้านจำนวน 102 คน หรือร้อยละ 36.4 เป็นบุคคลที่มี ตำแหน่งทางสังคม จำนวน 32 คน หรือร้อยละ 11.4 หมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะเป็นชาวบ้าน จำนวน 120 คน หรือร้อยละ 42.9 เป็นบุคคลที่มี ตำแหน่งทางสังคมจำนวน 26 คน หรือร้อยละ 9.3

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้าน และกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้านประทับใจมากที่สุด

1. กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน อพป. ตีเค็ม ร้อยละ 59 หรือ 79 คน มีส่วนร่วมใน กิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน อพป. ตีเค็มมีส่วนร่วม รองลงมา คือ โครงการอบรมหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองร้อยละ 52 หรือ 70 คน และโครงการฝึกอบรม วิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ (ทำสวนครัว) ร้อยละ 47 หรือ 63 คน ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่าง หมู่บ้าน อพป. ตีเค็ม มีส่วนร่วมน้อยคือ ช่างเครื่องยนต์ และการปั้นเตา ร้อยละ 4 หรือ 5 คน

และร้อยละ 4 หรือ 6 คน ตามลำดับ การปันโอง ร้อยละ 5 หรือ 7 คน และโครงการอบรมช่าง
สุขภัณฑ์ ร้อยละ 7 หรือ 9 คน

2. กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ร้อยละ 56 หรือ
82 คน มีส่วนรวมในโครงการอบรมหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่าง
หมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีส่วนรวม รองลงมาคือ การทำปุ๋ยหมัก ร้อยละ 55
หรือ 80 คน และโครงการเกษตรแหล่งน้ำ (ทำสวนครัว) ร้อยละ 53 หรือ 78 คน ส่วนกิจกรรม
ที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีส่วนร่วมน้อยคือ ช่างไฟฟ้า ร้อยละ
3 หรือ 5 คน ช่างยนต์เล็ก ร้อยละ 5 หรือ 8 คน การทำอิฐบล็อก การปันโองและการปันเตา
เป็นกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีส่วนรวมจำนวนน้อย
เท่ากัน คือ ร้อยละ 7 หรือ 10 คน

3. กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน อพป. ที่เด่น ประทับใจมากที่สุดเป็นจำนวนมาก คือ
โครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมเคลื่อนที่ (ทำสวนครัว) ร้อยละ 17.2 หรือ 23 คน กิจกรรม
ที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน อพป. ที่เด่น ประทับใจมากที่สุดจำนวน รองลงมาคือ โครงการอบรมหมู่บ้าน
อาสาพัฒนาและป้องกันตนเองและการทำปุ๋ยหมัก ซึ่งมีจำนวนผู้ประทับใจมากที่สุดเท่ากันคือ ร้อยละ
13.4 หรือ 18 คน ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน อพป. ที่เด่น ประทับใจมากที่สุด เป็น
จำนวนน้อยมาก คือร้อยละ .7 หรือ 1 คน เท่ากันคือ โครงการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรระยะสั้น
(ทาบกิ่ง) และการทำอิฐบล็อก และกิจกรรมที่ไม่มีผู้ประทับใจเลย คือ โครงการอบรมช่างสุขภัณฑ์

4. กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ประทับใจมากที่สุด
เป็นจำนวนมาก คือโครงการเกษตรแหล่งน้ำ (ทำสวนครัว) ร้อยละ 24.7 หรือ 36 คน กิจกรรม
ที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ประทับใจมากที่สุด จำนวนรองลงมา
คือ โครงการอบรมหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง และ โครงการเกษตรเคลื่อนที่ มีจำนวนผู้
ประทับใจมากที่สุดเท่ากัน คือ ร้อยละ 14.4 หรือ 21 คน ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านที่เพิ่ง
ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ประทับใจมากที่สุด เป็นจำนวนน้อยมาก คือ ร้อยละ .7 หรือ 1
คน เท่ากัน คือ โครงการอบรมช่างสุขภัณฑ์ การปันโอง และ การปันเตา และกิจกรรมที่ไม่มีผู้
ประทับใจเลย คือ การทำอิฐบล็อก

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบทีของการมีส่วน
รวมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบโรงเรียนในแต่ละขั้นตอนของกลุ่มตัวอย่าง

1. บุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคม ทั้ง 2 หมู่บ้าน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ทั้ง 5 ขั้นตอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 11)

2. ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใน ขั้นตอน การเข้าร่วมรับฟัง อภิปราย และเสนอปัญหา ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากกิจกรรม และ ขั้นตอนการประเมินผลกิจกรรม มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไข และขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแผนที่วางไว้ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น มีส่วนร่วมในขั้นตอน ทั้ง 2 ขั้นตอนมากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน ที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน สามทาง และการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยวิธี นิวแมน คูลส์ ของความถี่ในการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

1. ความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนของหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น จำแนกตาม เพศ และอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันและวัยต่างกัน มีความถี่ ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะด้านอายุ พบว่า ค่าเฉลี่ยของความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ของชายและหญิงวัยกลางคน ($\bar{x} = 5.49$ และ 4.04) มากกว่าค่าเฉลี่ยของ ชายและหญิงวัยเริ่มแรก ($\bar{x} = 3.68$ และ 3.46) (ตารางที่ 13)

2. ความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของหมู่บ้าน ที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. จำแนกตาม เพศ และอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่าง กันและวัยต่างกัน มีความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะด้าน เพศ พบว่า ค่าเฉลี่ย ของความถี่ในการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของชายวัยกลางคน ($\bar{x} = 4.83$) มากกว่า ค่าเฉลี่ยของ ชาย และหญิงวัยเริ่มแรก และหญิงวัยกลางคน ($\bar{x} = 3.56$, $\bar{x} = 3.23$ และ $\bar{x} = 3.00$) (ตารางที่ 14)

3. ความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ของเพศที่ต่างกัน วัยต่างกัน และหมู่บ้านที่ต่างกัน (ตารางที่ 15)

3.1 ความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ของกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน และวัยต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 15) คือ ผู้ชายวัยกลางคนในหมู่บ้าน อพ. ตีเตน มีความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่าผู้หญิงวัยกลางคน ในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพ. ผู้หญิงวัยเริ่มแรกของทั้ง 2 หมู่บ้าน ผู้ชายวัยเริ่มแรกของทั้ง 2 หมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ชายวัยกลางคนในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพ. มีความถี่ในการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่า ผู้หญิงวัยเริ่มแรกในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพ. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตารางที่ 16) สำหรับปฏิสัมพันธ์ ด้านเพศ และอายุ ที่มีนัยสำคัญ พบว่า เฉพาะผู้ใหญ่วัยกลางคน เพศชายของทั้ง 2 หมู่บ้านมีความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่า ผู้ใหญ่วัยกลางคน เพศหญิงมาก ในขณะที่ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกเพศชายของทั้ง 2 หมู่บ้าน มีความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่าผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกหญิงของทั้ง 2 หมู่บ้าน ไม่มากนัก (ภาพที่ 1)

3.2 เมื่อพิจารณาทางด้านเพศ โดยไม่คำนึงถึงอายุ และหมู่บ้าน ความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของชาย ($\bar{x} = 4.42$) มากกว่าของหญิง ($\bar{x} = 3.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 15)

3.3 เมื่อพิจารณาทางด้านอายุ โดยไม่คำนึงถึงเพศ และหมู่บ้าน ความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ของผู้ใหญ่วัยกลางคน ($\bar{x} = 4.46$) มากกว่า ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก ($\bar{x} = 3.46$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ตารางที่ 15)

3.4 เมื่อพิจารณาประเภทหมู่บ้าน โดยไม่คำนึงถึง เพศ และอายุ ความถี่ของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ของทั้ง 2 หมู่บ้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 15)

4. ความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ของหมู่บ้าน อพ. ตีเตน และของหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพ. จำแนกตาม เพศ และอายุ

(ตารางที่ 16) พบว่า ผู้หญิงวัยกลางคนในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนน้อยที่สุด และผู้ชายวัยกลางคนในหมู่บ้าน อพป. ต่ำเช่นกัน มีความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนมากที่สุด

ตอนที่ 5 เหตุผลในการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้าน ร้อยละ 98.6 ตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน เพราะต้องการได้รับความรู้ ทักษะเพิ่มเติม รองลงมาคือ ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ร้อยละ 98.2 และต้องการให้หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน อพป. ร้อยละ 97.9 ส่วนเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 หมู่บ้าน เลือกน้อยที่สุดคือ ได้รับการชักชวนจากเจ้าหน้าที่ข้าราชการ ร้อยละ 61.4 (ตารางที่ 17)

2. กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 หมู่บ้าน เลือกเหตุผลในการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน อันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 เป็นเหตุผลเดียวกัน คือเพราะต้องการได้รับความรู้ทักษะเพิ่มเติม ส่วนเหตุผลอันดับที่ 3 คือต้องการให้หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน อพป. ต่ำเช่นกัน (ตารางที่ 18 และ 19)

ตอนที่ 6 การเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม 5 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาระบบโรงเรียน

1. ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 หมู่บ้าน เข้าร่วมประชุมทุกข้อของขั้นตอน การเข้าร่วมรับฟัง อภิปราย และเสนอปัญหา และขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไข ให้เหตุผลในการมีส่วนร่วม ดังนี้ คือ เพราะได้ความรู้ใหม่ๆ ได้ปรึกษาและเปลี่ยนความรู้กับเจ้าหน้าที่และผู้นำ รวมทั้งได้ทราบแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน เพราะต้องการให้หมู่บ้านเจริญก้าวหน้า เพราะทำตามหน้าที่ เพราะต้องการให้ความร่วมมือ เพราะต้องการนำความรู้จากที่ประชุมมาถ่ายทอดให้ชาวบ้านฟัง และเพราะต้องการแก้ปัญหา โดยมีจำนวนครั้งในการมีส่วนร่วมประชุม ประมาณ 2 หรือ 3 ครั้งต่อเดือน

2. ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 หมู่บ้าน ที่เข้าร่วมประชุมบางข้อของขั้นตอนการเข้าร่วมรับฟังอภิปราย และเสนอปัญหา และขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไข ให้เหตุผลในการมีส่วนร่วม ดังนี้คือ เพราะต้องการได้ความรู้ เพราะมีความสนใจเรื่องภายใน

หมู่บ้านรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ เพราะสนใจว่าจะประชุมอะไร จะมีโครงการอะไรมา และจะปฏิบัติคน
เช่นไร เพราะมีคนมาชักชวนไปร่วมประชุม เพราะทำตามหน้าที่ เพราะต้องการให้มีความสามัคคี
เพราะต้องการให้หมู่บ้านพัฒนาทั้งด้านจิตใจและฐานะ และเพราะมีการประกาศรายชื่อให้เข้าประชุม
โดยมีจำนวนครั้งในการมีส่วนร่วมประชุม ประมาณ 2 หรือ 3 ครั้งต่อเดือน ในกรณีให้ผู้ให้สัมภาษณ์
ไม่ได้มีส่วนร่วมประชุมในบางข้อของขั้นตอนการเข้าร่วมรับฟัง อภิปราย และเสนอปัญหา ผู้ให้
สัมภาษณ์ได้ให้เหตุผลดังนี้ คือ ไม่มีความคิดเห็นใด ๆ ไม่มีปัญหาจึงไม่ได้ตามและเสนอ ผักผู้ใหญ
ถามแทน มีผู้เสนอแล้ว และไม่กล้าพูดไม่กล้าแสดงออก

ส่วนในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้มีส่วนร่วมประชุม ในบางข้อของขั้นตอนการ
ตัดสินใจ เลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไข ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้เหตุผลดังนี้คือ ไม่มีหน้าที่เป็น
เพียงลูกบ้าน ไม่มีความรู้ในสิ่งที่วิทยากรสอน วิทยากรจัดมาแล้ว หน่วยงานจัดมาให้เลย กิจกรรม
ที่จัดตรงกับความต้องการของชาวบ้านแล้ว เสนอความคิดเห็นให้ผู้ชายไปประชุม

3. ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 หมู่บ้าน ที่ไม่ได้เข้าร่วมทุกข้อของขั้นตอนการเข้าร่วมรับฟัง
อภิปรายและเสนอปัญหาและขั้นตอนการตัดสินใจ เลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขให้เหตุผล
ในการไม่เข้าร่วมดังนี้ คือ ไม่มีเวลาวางพอ ไม่มีความสามารถ ไม่ได้รับความไว้วางใจจากส่วน
รวม มีฐานะยากจน และไม่คอยอยู่บ้าน เวลาประชุมจึงไม่รู้

4. ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 หมู่บ้าน ที่เข้าร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน ตามแผนที่วางไว้ ให้เหตุผลในการมีส่วนร่วมดังนี้คือ มีความสนใจอยากมีความรู้
เพิ่มเติม ต้องการให้มีความสามัคคีในหมู่บ้าน ต้องการนำความเจริญมาสู่หมู่บ้าน ทำตามหน้าที่ ต้อง
การเสียสละเพื่อส่วนรวม ต้องการมีเพื่อนรวมอบรม

นอกจากการมีส่วนร่วมในข้อต่าง ๆ ของขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมการศึกษา
นอกระบบโรงเรียน ตามแผนที่วางไว้แล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านยังให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ
อีก เช่น พัฒนาและป้องกันหมู่บ้าน เพื่อการอยู่ดีกินดีของเพื่อนบ้าน ทางประมาณภายในหมู่บ้านเพื่อ
จัดการฝึกอบรม และเหตุผลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่มีส่วนร่วมโดยเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมและร่วมมือ
กับผู้อื่นในการช่วยกันติดต่อวิทยากรเพื่อการฝึกอบรม คือ ไม่มีความรู้ ความสามารถ ชาวบ้านศรัทธา
ผู้สอนที่มาจากที่อื่น ทางหน่วยงานของรัฐจัดมาให้เลย

5. นอกเหนือจากขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากกิจกรรม ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ถามไป
แล้วผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 หมู่บ้าน ยังได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมอื่น ๆ อีกคือ ได้พัฒนาหมู่บ้าน ได้

ความสามัคคีภายในหมู่บ้าน ได้ความรู้เท่าทันคนอื่น มีความกล้าในการแสดงออก ได้รับความเพลิดเพลินในการเล่นเกมส์ การละเล่น รู้จักประหยัดลดรายจ่าย ทำให้ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา และทำให้จิตใจตนพัฒนา โดยมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

6. เหตุผลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 2 หมู่บ้าน ให้ความร่วมมือในขั้นตอนการประเมินผลกิจกรรม คือ ต้องการทดสอบความรู้ที่ได้เรียนมาว่าทำถูกต้องหรือไม่ ต้องการความสามัคคีปรองดองกัน ต้องการรู้ว่าจะถามอะไร และต้องการได้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากไม่มีความลำบากใจในการให้ความร่วมมือในขั้นตอนการประเมินผลกิจกรรม มีเพียงส่วนน้อยที่มีความลำบากใจในการให้ความร่วมมือในขั้นตอนการประเมินผลกิจกรรม เพราะไม่แน่ใจว่าตนจะตอบถูกหรือทำถูก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้ง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเข้าร่วมรับฟัง อภิปรายและเสนอปัญหา ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไข ขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามแผนที่วางไว้ ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมและขั้นตอนการประเมินกิจกรรมของบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมระหว่าง หมู่บ้าน อพป. ตีเตน กับหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็น หมู่บ้าน อพป. พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมทั้ง 2 หมู่บ้าน ในขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน มีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมของทั้ง 2 หมู่บ้านต่างก็ได้รับการฝึกอบรมให้ตระหนักรู้ เข้าใจถึงบทบาทภารกิจของตน และให้ความกระตือรือร้น รับผิดชอบตอบทบทวนหน้าที่ของตนทั้งในภาคบรรยาย (ภาคทฤษฎี) และภาคทดลองปฏิบัติ จากเจ้าหน้าที่ของรัฐชุดเดียวกัน เพราะทั้ง 2 หมู่บ้านอยู่ในกิ่งอำเภอไชยวาน เช่นกัน นอกจากแล้วตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2529 หมู่บ้าน ที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. เป็นหมู่บ้านที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้ง 4 กระทรวงหลักได้ให้ความสนใจและได้มีการกระตุ้นให้บุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมภายในหมู่บ้านให้มีการตื่นตัว และมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญมากขึ้น เพื่อส่งเขาประกวดหมู่บ้าน อพป. ตีเตน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดประจำปี พ.ศ. 2529 ซึ่งผลปรากฏว่า หมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งให้เป็น หมู่บ้าน อพป. ได้รับรางวัล หมู่บ้าน อพป.

คือ เคน ระเบียบและระเบียบอำเภอ ส่วนระดับจังหวัดนั้น หมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ได้รับเพียงรางวัลชมเชย อันดับที่ 1 เท่านั้น จากการที่หมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ได้รับรางวัลชมเชย คือ เคนอันดับ 1 เป็นการแสดงว่า บุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้ง 5 ขั้นตอน ไม่แตกต่างจากบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน อพป. คือ เคน

2. จากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ในแต่ละขั้นตอน พบว่า ในขั้นตอนการร่วมรับฟัง อภิปราย และเสนอปัญหา ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากกิจกรรม และขั้นตอนการประเมินผลกิจกรรมนั้น ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน มีส่วนร่วมใน 3 ขั้นตอนที่ได้กล่าวมาแล้ว แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานทั้งนี้เนื่องมาจากขั้นตอนการร่วมรับฟัง อภิปราย และเสนอปัญหา เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ต่างก็เห็นว่าตนจะได้รับรู้ปัญหาและเรื่องราวต่างๆ ภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้การเข้าร่วมในขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นยังทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าโครงการอะไรบางอย่างจะเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้สามารถเตรียมตัวว่าจะต้องปฏิบัติตนเช่นไรได้ สำหรับขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากกิจกรรม นั้น เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ต่างก็ได้รับประโยชน์ เพราะเป็นการตอบสนองตามต้องการของตนเอง และทำให้ได้รับความรู้ ทักษะ เพิ่มเติม สามารถนำไปปรับปรุงตัวเอง ในชีวิตประจำวัน และในชีวิตการทำงานด้วย ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน จึงมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัสวดี หุ่นยนต์ (2527 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ขั้นตอนการรับผลประโยชน์จากโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วม ส่วนในขั้นตอนประเมินผลกิจกรรม ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ต่างก็เข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ไม่แตกต่างกัน เพราะชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ต่างก็ต้องการที่จะทดสอบความรู้ ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาว่าตนเอง มีความสามารถทำได้ถูกต้องหรือไม่ อีกทั้งยังต้องการได้รับความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นจากการทดสอบ เมื่อพิจารณากระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านใน 3 ขั้นตอน ดังที่ได้กล่าวข้างต้น โดยส่วนรวมจะ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมใน 3 ขั้นตอนนี้ไม่มีความยุ่งยากลำบากในการเข้ามีส่วนร่วมมากเท่ากับขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขและขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนที่วางไว้ ซึ่งจากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. คือ เคน มีส่วนร่วมใน 2 ขั้นตอนดังกล่าว มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็น หมู่บ้าน อพป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ขั้นตอน การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขเป็นขั้นตอนที่ อकिन ระพีพัฒน์ ใ้กล่าวไว้ ในบทความ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม และวัฒนธรรมไทย (เวทีของ หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ 2527 : 111) ว่า ไม่ใช่ว่า คนทุกคนในชุมชนจะมาร่วมกันวางแผนพัฒนาได้ โดยทั่วไปแล้วขั้นตอนนี้มักจะเป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านไม่ค่อยมีส่วนร่วม เพราะเป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านต้องใช้ความคิดพิจารณาในการตัดสินใจ วางแผน เลือกกิจกรรม เลือกเนื้อหาของกิจกรรม จัดลำดับของกิจกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัสวดี หุ่นยนต์ (2527 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขและวางโครงการแก้ไขปัญหา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วม ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ตีเตน มีลักษณะที่เด่นกว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. คือรู้จักใช้ความคิด พิจารณากล้าเสนอความคิดและความต้องการของตนเองต่อที่ประชุม ลักษณะเด่นนี้จึงมีผลทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ตีเตนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขมากกว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 จึงเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนตามแผนที่วางไว้ นั้นเป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม โดยการสละแรงงาน บริจาคเงินสมทบวัสดุอุปกรณ์หรือให้สถานที่ในการจัดการฝึกอบรม ช่วยติดต่อวิทยากร ชักชวนเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมกิจกรรม และเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม เพื่อให้กิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนนั้นได้บรรลุตามแผนที่วางไว้ ในขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมการศึกษาอบรมโรงเรียนตามแผนที่วางไว้ ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ตีเตน มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้มากกว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เหตุนี้เป็นเช่นนี้เพราะในช่วงก่อนการประกวคหมู่บ้าน อพป. ตีเตนระดับจังหวัดนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายต่าง ๆ ได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังสมอง และเวลาโดยได้เข้าไปพักแรมภายในหมู่บ้าน อพป. ตีเตน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้าน มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม และการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่ได้จัดขึ้นภายในหมู่บ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2520 : (2)-(5)) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการประกวคหมู่บ้านก็คือความมุ่งมั่นในการที่จะเอาชนะการประกวคของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่พัฒนากรขึ้นไปจนถึงผู้ว่าราชการจังหวัด และเป็นปัจจัยต่อเนื่องที่ทำให้เจ้าหน้าที่ได้ทุ่มเท ตลอดจนร่วมมือกับชาวบ้านในหมู่บ้านที่ประกวคทำการพัฒนา จากการที่ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ตีเตน ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีกิจกรรมต่างๆ เป็นพิเศษขึ้นภายในหมู่บ้าน จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป.

ดีเด่น มีความคุ้นเคยต่อการให้ความร่วมมือ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลจากภายนอกท้องถิ่น เพื่อ
 ให้งิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงด้วยดี และจากการสังเกตชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น ใน
 ระหว่างที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น ส่วนมากมี
 น้ำใจต่อผู้วิจัยอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ภายหลังจากผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่อยู่ในเขต
 เสร็จแล้ว ชาวบ้านผู้นั้นก็ได้แนะนำให้ผู้วิจัยไปยังบ้านของชาวบ้านที่อยู่ในเขตคนต่อไป หรือ
 บางครั้งชาวบ้านผู้นั้นก็แนะนำให้ ชาวบ้านที่อยู่ในเขตคนอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ให้สัมภาษณ์ไปพบผู้วิจัยที่
 บ้านพักภายในหมู่บ้านเพื่อให้สัมภาษณ์ นอกจากชาวบ้านซึ่งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ผู้ใหญ่บ้าน
 ยังให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยเป็นอย่างดีด้วย กล่าวคือ ผู้ใหญ่บ้านได้ช่วยประกาศให้
 ชาวบ้านทราบว่า ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้เข้ามาทำการเก็บข้อมูลภายในหมู่บ้าน และทุกเย็นผู้ใหญ่-
 บ้านได้ถามไถ่ผู้วิจัยว่าสัมภาษณ์ชาวบ้านได้จำนวนเท่าใดแล้ว และท้ายสุดผู้ใหญ่บ้านได้ประกาศรายชื่อ
 ชาวบ้านที่อยู่ในเขตการสัมภาษณ์และยังไม่ได้รับการสัมภาษณ์ ให้มาพบผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยที่บ้านพัก
 เพื่อให้สัมภาษณ์ จากลักษณะของชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น และผู้ใหญ่บ้านดังที่ได้อธิบายมาแล้ว
 ย่อมแสดงว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น มีน้ำใจในการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เพื่อว่า
 กิจกรรมนั้น ๆ จะได้บรรลุผลตามที่วางไว้

3. การเปรียบเทียบความถี่ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาจากระบบ

โรงเรียน จำแนกเพศ อายุ และหมู่บ้าน พบว่า ปฏิสัมพันธ์ด้าน เพศ อายุ และหมู่บ้าน ไม่มีนัย
 สำคัญทางสถิติจึงจะไปตามสมมุติฐาน ส่วนในด้านอายุ พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ยของ
 ชาย ($\bar{x} = 4.42$) มากกว่าของหญิง ($\bar{x} = 3.41$) ความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัย
 สำคัญที่ระดับ .01 จึงจะไปตามสมมุติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการกล่าวของ ดร. ไพฑูรย์ เครือแก้ว
 (2513 : 19) ว่าสังคมไทย "... ชายเป็นใหญ่กว่าหญิง และเป็นหน้าที่ของบิดาให้ความคุ้มครอง
 ป้องกันและให้การอุปการะในทางเศรษฐกิจ แก่ผู้อยู่ในครอบครัว มีสิทธิ และอำนาจมากกว่าคนอื่น ๆ
 การจัดการทรัพย์สินเงินทองต่าง ๆ ภายในครอบครัว ..." สอดคล้องกับ อานนท์ อากาศิรมย์
 (2517 : 13) ที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องนี้เช่นกันว่า ครอบครัวไทยถือผู้ชายเป็นหลัก กฎหมายไทย
 บัญญัติไว้ว่า สามีเป็นหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นเช่นนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการอบรมสั่งสอนมาแต่ครั้ง
 โบราณกาลที่ให้ผู้หญิงเคารพเชื่อฟังสามี และจากงานวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน (2519 : 67) ซึ่ง
 พบว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นชายเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นหญิง เช่นเดียวกับ
 งานวิจัยของ ฉาน วุฒิจิรรมรักษา (2526 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า เพศชายเข้ามามีส่วนร่วมมาก
 กว่าเพศหญิง เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาจึงทำให้เกิดนัยสำคัญ

ของความแตกต่างในเรื่องเพศ (สุชีพ ปุณฺณานุกาภ 2515 : 189 - 196) กล่าวคือ เพศหญิงได้รับบริการที่ทันสมัยมีบทบาทในทางศาสนา ปรากฏความตามพระไตรปิฎกว่าพระนางมหาปชาบดี โคตมี เมื่อได้ทูลขอบรรพชา นั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสห้ามถึง 3 ครั้ง และเมื่อพระอานนทเถระได้ช่วยทูลขอบรรพชา พระพุทธเจ้าจึงทรงประทานอนุญาตให้บรรพชาได้ โดยมีเงื่อนไขถึง 8 ข้อ แต่ขอแสดงคตินัยสำคัญของความแตกต่างเรื่องเพศไว้ชัดเจน เช่น ภิกษุณีต้องเคารพภิกษุทุกองค์ แม้จะอ่อนพรรษากว่าก็ตาม ห้ามจำพรรษาในอาศรมที่มีภิกษุ กำหนดบทลงโทษภิกษุณีไว้มากกว่าภิกษุในความคิดเดียวกัน ภิกษุณีไม่พึงค้า ไม่พึงบริภาษ ภิกษุและห้าม ภิกษุณี ว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุ ไม่ห้ามภิกษุกล่าวสั่งสอนภิกษุณี อิทธิพลของศาสนาที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ (กรมพัฒนาชุมชน 2519 : 42) ได้ครอบคลุมและถูกกำหนดเป็นค่านิยมของสังคม แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมานับพันปีก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไม่มากโดยเฉพาะในชนบท แต่ในด้านอายุพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ยของผู้ใหญ่วัยกลางคน ($\bar{x} = 4.46$) มากกว่าของผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก ความแตกต่างนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน (2519 : 66) ที่พบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูง มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าประชากรที่มีอายุน้อยและสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพินธ์ สิทธิสาร (2515 : 26) เรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการปฏิบัติการเกษตรในโรงเรียนมัธยมที่กำลังแข่งขัน พบว่า ชาวนาที่สูงอายุมีแนวโน้ม ยอมรับการปรับปรุงการเกษตรมากกว่าชาวนาที่อายุน้อย อย่างไรก็ตาม เรื่องอายุยังหาข้อยุติที่แน่นอนไม่ได้ ดังพบได้จากงานวิจัยของ ทัศน ม่วงมณี (2526 : 34-35) พบว่าสตรีที่มีอายุน้อยมีส่วนร่วมในงานการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่าสตรีที่มีอายุมากและงานของ สุจินต์ คาววีระกุล (2527 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า อายุไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ

จากความข้างต้นจึงเห็นได้ว่า อายุ หรือวัยเป็นปัจจัยอันหนึ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมในสังคมไทย ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่มีอิทธิพลในการชักจูงใจให้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นในลักษณะ ที่ผู้มีอายุสูงกว่าทำให้ผู้มีอายุน้อยไม่กล้าตัดสินใจ และมักมอบการตัดสินใจให้กับผู้มีอายุหรือ อาวุโสกว่า ดังนั้นในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ที่จะยอมรับ และเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มจึงน่าจะเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มอายุสูงมากกว่ากลุ่มอายุน้อย (กรมการพัฒนาชุมชน 2519 : 40)

สำหรับประเภทหมู่บ้าน พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ยของชาวบ้านในหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น กับชาวบ้านในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. มีความแตกต่าง

กันอย่างไม่มียุทธศาสตร์สำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย ระหว่างเก็บข้อมูล พบว่า ชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ให้ความสนใจต่อกิจกรรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนมาก ค่ายเห็นว่ามียุทธศาสตร์ ก่อให้เกิดความรู้เพิ่มเติม และสามารถฝึกฝนเป็นอาชีพได้อีกทั้งยังทำให้ประหยัดรายจ่าย และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะก่อให้เกิดผลดีต่อหมู่บ้าน คือ หมู่บ้านเจริญและพัฒนา นอกจากนี้ผู้ใหญ่ทั้ง 2 หมู่บ้าน ต่างก็เป็นผู้ใหญ่บ้านที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ ศรัทธา นับถือ และเชื่อฟัง เมื่อมีกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใดเข้ามาภายในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านก็จะแจ้งโดยการประกาศทางโทรโข่งให้ชาวบ้านทราบเพื่อมาประชุมร่วมกัน ซึ่งชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ก็ให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วม อย่างไม่แตกต่างกันจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา กลิ่นรัตน์ (สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ 2520 : 396) พบว่า ชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านที่พัฒนา และหมู่บ้านที่ไม่พัฒนา เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในปริมาณที่ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ นเร เหล่าวิชยา (2528 : 98) ซึ่งพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของครัวเรือนในหมู่บ้านพัฒนา และในหมู่บ้านปกติไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. จากการศึกษาเหตุผลในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำคัญที่สุดอันดับที่ 1, 2 และ 3 ของทั้ง 2 หมู่บ้าน พบว่าเหตุผลที่สำคัญที่สุดอันดับที่ 1 และ 2 เป็นเหตุผลเดียวกัน คือ ต้องการได้รับความรู้ ทักษะเพิ่มเติม และเหตุผลอันดับที่ 3 คือต้องการให้หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน อพ. ดีเด่น จากเหตุผลดังกล่าวจะพบว่า ความต้องการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมาก่อนความต้องการเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม การที่ชาวบ้านต้องการได้รับความรู้ ทักษะเพิ่มเติมเป็นอันดับแรกนั้น เนื่องมาจากกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่จัดขึ้นภายในหมู่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ส่วนมากเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีวิต (กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน 2526 : 4) เช่น การอบรมทางด้านเกษตร การทำปลาร้าทรงเครื่อง การทำอาหารคาวหวาน และ การทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น ความต้องการความรู้ทักษะเพิ่มเติมของชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน สอดคล้องกับข้อสรุปความต้องการของมนุษย์ของคัมบลิว ไอ. โทมัส (W.I. Thomas 1967 : 4) ข้อแรกว่าเป็นความต้องการประสบการณ์ใหม่ (The Desire for New Experience) เช่นเดียวกับงานของ มัลคัม เอส โนว (Malcolm S. Knowles 1980 : 84-87) ที่กล่าวถึงความต้องการของผู้ใหญ่ในข้อที่ 2 และข้อที่ 4 ดังนี้คือ เป็นความต้องการในด้านความเจริญงอกงาม (Growth Needs) ต้องการได้เรียนรู้สิ่งใหม่และเป็นความต้องการได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ (The Need for New Experience) ส่วนเหตุผลรองลงมาคือต้องการให้หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้าน

อพ.ค.เค. ซึ่งเป็นความต้องการเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมนั้นเกิดจากการกระตุ้นของเจ้าหน้าที่ของรัฐในปัจจุบันจะพบว่า "การประกวดหมู่บ้าน อพ. ค.เค." นั้น เป็นเครื่องมือที่ถูกใช้เพื่อให้ชาวบ้านกระตือรือร้นที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ดังจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ในการประกวดหมู่บ้าน อพ. ของ กอ.รมน. จังหวัดอุดร ที่ว่า "...เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการตื่นตัวและให้มีหมู่บ้าน อพ. ที่ได้มีผลงานดีเด่นขึ้นมาเป็นตัวอย่างแก่หมู่บ้าน อพ. อื่น ๆ ได้เกิดความรับผิดชอบกระตือรือร้นในการพัฒนา และสร้างสรรค์ผลงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ตามมา [โครงการประกวดหมู่บ้าน อพ. ค.เค. (หมู่บ้านมาตรฐานปานกลาง) ประจำปี 2528 ของ กอ.รมน. จว. อ.ค. : (เอกสารอัสำเนา)] นอกจากนี้หมู่บ้านที่ชนะการประกวดจะได้เป็นหมู่บ้านตัวอย่าง... ที่จะไ้ดำเนินการหมู่บ้านของอำเภอต่าง ๆ มาเยี่ยมชม ให้เกิดความตื่นใจ เกิดความรับผิดชอบ และเกิดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงพัฒนาหมู่บ้านของตนต่อไป ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์คุณธรรมรักท้องถิ่น รับผิดชอบต่อท้องถิ่น ตลอดจนการร่วมมือเสียสละพัฒนาท้องถิ่น แก้ปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่น (เรื่องเดียวกัน : เอกสารอัสำเนา)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยไ้เสนอเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ 1 ข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ 2 ข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งต่อไปของผู้ที่สนใจ ในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการเข้าร่วมรับฟัง อภิปราย และเสนอปัญหา และขั้นตอนการตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขของชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ยังอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้านจะต้องรวมกันกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ฝึกฝนทักษะในการมีส่วนร่วมทั้ง 2 ขั้นตอน ที่กล่าวมาแล้วมากยิ่งขึ้น

1.2 จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าชาวบ้านให้ความสนใจเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำสวนครัว การทำปุ๋ยหมัก และโครงการเกษตรเคลื่อนที่ (ทาบึง) มาก จึงควรมีการสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมความรู้ทักษะ ทางอาชีพด้านการเกษตรแก่ชาวบ้าน เพื่อว่าชาวบ้านจะได้มีโอกาส

เข้ามีส่วนร่วมด้วยกันเป็นจำนวนมากและเป็นการฝึกให้มีการพัฒนาตนเองก่อน โดยมีเป้าหมายเพื่อ
ความเจริญของหมู่บ้าน

1.3 กิจกรรมที่สตรีในพื้นที่ทำการวิจัย ให้ความสนใจได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า
การทำผม การทำอาหารคาว-หวาน รวมทั้งการถนอมอาหาร เป็นต้น แต่กิจกรรมเหล่านี้มีข้อจำกัด
ตรงที่ว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในระยะเวลาสั้น ๆ และนาน ๆ จัดขึ้นครั้งหนึ่ง จึงรองรับกลุ่ม
เป้าหมายได้เพียงจำนวนน้อย มีสตรีจำนวนไม่น้อยที่มีความสนใจในกิจกรรมดังกล่าว แต่ไม่สามารถ
เข้าร่วมในกิจกรรมนั้นได้ ทั้งนี้เนื่องจากเวลาว่างของตนไม่ตรงกับระยะเวลาที่จัดกิจกรรม ครั้นจะ
เข้าร่วมใหม่ก็ไม่มีการจัดกิจกรรมดังกล่าวอีก จึงเห็นว่าควรจะสนับสนุนให้มีกิจกรรมประเภทที่กล่าว
มาแล้วบ่อยครั้งขึ้น เพื่อให้สตรีได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมได้มากขึ้น หรือควรสนับสนุนให้ชาวบ้านที่
ผ่านการฝึกอบรมแล้วได้มีโอกาสเป็นอาสาสมัคร เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ต่อไป

1.4 จากการสังเกตสภาพหมู่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้านแล้ว ผู้วิจัยพบว่า หมู่บ้านที่เพิ่งได้
รับการจัดตั้งเป็น หมู่บ้าน อพป. มีความสะอาด และมีความเป็นระเบียบมากกว่าหมู่บ้าน อพป.
ดีเด่น ตัวอย่างเช่น กลุ่มที่ประชุม ถนนหนทางภายในหมู่บ้าน บ้านเรือน รวมทั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ภายใน
ในหมู่บ้านล้วนมีสภาพที่ดีกว่าหมู่บ้าน อพป. ดีเด่น เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็สืบเนื่องมาจากตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.
2528 ชาวบ้านภายในหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ได้รวมประชุมตกลงให้มีวัน
พัฒนาประจำหมู่บ้านโดยกำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ ของแต่ละเดือนเป็นวันที่ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือ
ทำความสะอาดหมู่บ้าน โรงเรียน อนามัย เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านหมู่บ้านที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็น
หมู่บ้าน อพป. ได้ถือปฏิบัติมาเรื่อยประจวบกับช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล เป็นช่วงปีที่หมู่บ้าน
ที่เพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน อพป. ได้รับรางวัลหมู่บ้าน อพป. ชมเชยอันดับที่ 1 สภาพต่าง ๆ
ภายในหมู่บ้านจึงยังคงอยู่ในสภาพดี ในขณะที่หมู่บ้าน อพป. ดีเด่น เมื่อได้รับรางวัลชนะเลิศระดับ
จังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2528 แล้วผู้นำและชาวบ้านต่างก็ละเลยที่จะพัฒนาภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้
นี้เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่ได้แวะเวียนเข้าไปบ่อย ๆ เช่นเคยอีก เพราะต้องเร่งนำโครงการต่าง ๆ
ไปสู่หมู่บ้านที่มุ่งจะพัฒนาเพื่อเข้าประกวดในปีต่อไป ด้วยเหตุนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงควรมีวิธีการติด
ตามผลภายหลังจากการชนะเลิศการประกวดแล้ว เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านได้มีการตื่นตัวที่จะ
มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหมู่บ้านจนสามารถพึ่งตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะได้มีการวิจัยถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของชาวบ้านหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลหมู่บ้าน อพ. ดีเด่น โดยศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือช่วงเวลาก่อนได้รับรางวัล 1 ปี กับช่วงหลังจากการได้รับรางวัล 1 ปี เพื่อนำผลเปรียบเทียบกันและดูความถาวรของการมีส่วนร่วม

2.2 ควรจะได้มีการวิจัยถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประชาชนในอำเภอที่พัฒนามากที่สุด กับอำเภอที่พัฒนาน้อยที่สุด เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกัน

2.3 ควรจะได้มีการวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมจริงกับความคาดหวังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่าแตกต่างกันเพียงใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย